

O'ZBEKISTON MUSTAQILLIKKA ERISHISH JARAYONI VA UNING MUHIM SABABLARI

Qosimova Dilbarxon Mirzag'aniyevna

To'raqo'rg'on agrotexnologiyalar texnikumi

Tarix fani o'qituvchisi

(dilbarxonqosimova72@gmail.com)

Annotatsiya: Mazkur maqolada O'zbekiston Respublikasining mustaqillikka erishish jarayoni, ushbu jarayonga ta'sir ko'rsatgan asosiy sabablar va uning natijalari keng yoritiladi. Siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy omillar chuqur tahlil qilinib, mustaqillikning ahamiyati, uning davlat suvereniteti va xalqaro maydondagi o'rni, iqtisodiy taraqqiyot va ijtimoiy rivojlanishga ta'siri atroflicha ko'rib chiqiladi. Mustaqillikdan keyingi islohotlar, milliy g'oya shakllanishi va O'zbekistonning global hamjamiyatga integratsiyalashuvi jarayonlari ham tahlil etiladi.

Annotation: This article comprehensively examines the process of Uzbekistan's independence, the main factors influencing this process, and its consequences. Political, economic, and social aspects are deeply analyzed, highlighting the significance of independence in strengthening state sovereignty, Uzbekistan's position in the international arena, economic development, and social progress. The post-independence reforms, the formation of national ideology, and Uzbekistan's integration into the global community are also explored.

Аннотация: На данной статье подробно рассматривается процесс достижения независимости Узбекистана, основные факторы, повлиявшие на этот процесс, и его последствия. Политические, экономические и социальные аспекты глубоко анализируются, подчеркивая значение независимости в укреплении государственного суверенитета, роли Узбекистана на международной арене, экономическом развитии и социальном прогрессе. Также рассматриваются реформы после обретения независимости, формирование национальной идеи и интеграция Узбекистана в мировое сообщество.

Kalit so'zlar: Mustaqillik, siyosiy jarayon, iqtisodiy islohotlar, ijtimoiy rivojlanish, O'zbekiston tarixi, tashqi siyosat, milliy ong, davlat suvereniteti, global hamjamiyat.

Keywords: Independence, political process, economic reforms, social development, history of Uzbekistan, foreign policy, national identity, state sovereignty, global community.

Ключевые слова: *Независимость, политический процесс, экономические реформы, социальное развитие, история Узбекистана, внешняя политика, национальное самосознание, государственный суверенитет, мировое сообщество.*

O'zbekiston Respublikasining mustaqillikka erishish jarayoni uzoq yillar davom etgan siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy o'zgarishlarning natijasi bo'lib, 1991-yil 31-avgustda e'lon qilingan mustaqillik mamlakat taraqqiyotining yangi bosqichini boshlab berdi. Mustaqillik jarayoni sobiq Ittifoqning inqirozi, milliy ongning uyg'onishi, iqtisodiy mustaqillikka intilish va xalqning o'z taqdirini o'zi belgilash istagi bilan chambarchas bog'liq edi. O'zbekiston mustaqillikka erishganidan so'ng, davlat suverenitetini mustahkamlash, iqtisodiy islohotlarni amalga oshirish, xalqaro maydonda o'z o'rnini topish kabi muhim vazifalarni bajara boshladi. Shu bilan birga, siyosiy barqarorlikni ta'minlash, yangi konstitutsiyani qabul qilish va ijtimoiy rivojlanish uchun huquqiy asos yaratish jarayonlari ham jadallashdi.

Mustaqillikka olib kelgan omillar

Siyosiy omillar

O'zbekistonning mustaqillikka erishishida siyosiy omillar muhim rol o'ynagan. Sobiq Ittifoq tarkibidagi respublikalarning mustaqillikka intilishi va Markaziy Osiyo davlatlarining o'z milliy manfaatlarini himoya qilishga bo'lgan intilishi bu jarayonni tezlashtirdi. 1980-yillarning oxirlariga kelib, Sovet Ittifoqining markaziy hukumatidagi inqiroz va qayta qurish siyosati mustaqillik jarayonini tezlashtiruvchi omillar bo'ldi.

Iqtisodiy omillar

O'zbekiston iqtisodiy jihatdan Sovet Ittifoqiga qaram edi. Respublikadagi asosiy ishlab chiqarish sohasi qishloq xo'jaligiga yo'naltirilgan bo'lib, paxta monokulturasiga hukmron edi. Bu esa mahalliy iqtisodiyotning rivojlanishiga to'sqinlik qilardi. Mustaqillik iqtisodiy erkinlik va yangi islohotlarni amalga oshirish imkonini berdi.

Ijtimoiy omillar

1980-yillarning oxirida o'zbek xalqining milliy o'zlikni anglash jarayoni kuchaydi. Milliy qadriyatlar va madaniyatning tiklanishi, o'zbek tilining davlat tili sifatida e'tirof etilishi mustaqillik uchun kuchli zamin yaratdi.

Mustaqillik e'lon qilinishi

O'zbekiston Respublikasining mustaqilligi e'lon qilinishi mamlakat tarixida muhim burilish nuqtasi bo'ldi. 1991-yil 31-avgust kuni O'zbekiston Respublikasi Oliy Kengashining navbatdan tashqari sessiyasida davlat mustaqilligi to'g'risidagi deklaratsiya qabul qilindi. Ushbu hujjatga ko'ra, O'zbekiston o'z hududida yagona va

suveren davlat sifatida e'tirof etildi. 1991-yil 1-sentabr kuni mustaqillik kuni deb e'lon qilinib, milliy bayram sifatida nishonlanadigan bo'ldi.

Mustaqillik e'lon qilinishining asosiy sabablaridan biri Sovet Ittifoqining tanazzulga uchrashi va ittifoqdosh respublikalar mustaqillik sari intila boshlagan davr edi. 1990-yil 20-iyun kuni O'zbekiston SSR Oliy Kengashi "Davlat suvereniteti to'g'risida"gi deklaratsiyani qabul qilgan edi. Bu esa, keyinchalik to'liq mustaqillikka yo'l ochdi. Shu bilan birga, O'zbekiston xalqi mustaqillikka erishish istagida birlashdi va o'z taqdirini o'zi belgilash huquqini qo'lga kiritdi.

Mustaqillik e'lon qilingach, yangi davlat tuzilmasini shakllantirish, milliy qonunchilikni yaratish, davlat boshqaruv organlarini mustaqil faoliyat yuritishga moslashtirish ishlari olib borildi. 1992-yil 8-dekabr kuni O'zbekiston Respublikasining yangi Konstitutsiyasi qabul qilindi, bu esa mustaqil davlatning huquqiy asoslarini mustahkamladi. Konstitutsiyada davlat suvereniteti, xalq hokimiyati, qonun ustuvorligi, inson huquqlari va erkinliklari kabi muhim tamoyillar aks ettirildi.

Mustaqillik e'lon qilingandan keyin O'zbekiston o'zining ichki va tashqi siyosatini mustaqil olib bora boshladi. Iqtisodiy islohotlar amalga oshirilib, yangi bozor iqtisodiyoti asoslari shakllantirildi. Davlatning tashqi siyosati esa milliy manfaatlarga asoslangan holda olib borildi va xalqaro maydonda O'zbekiston mustaqil davlat sifatida tan olindi. 1992-yilda Birlashgan Millatlar Tashkiloti, Islom Hamkorlik Tashkiloti, Yevropada Xavfsizlik va Hamkorlik Tashkiloti kabi nufuzli xalqaro tashkilotlarga a'zo bo'lish orqali O'zbekiston o'zining global miqyosdagi ishtirokini mustahkamladi.

Mustaqillikning e'lon qilinishi nafaqat siyosiy, balki iqtisodiy, madaniy va ijtimoiy hayotda ham tub burilish yasadi. Yangi davlat ramzlari — bayroq, gerb va madhiyaning qabul qilinishi milliy g'urur va mustaqillik ruhini yanada mustahkamladi. Mustaqillik bilan birga xalqning milliy o'zligini anglash, o'z tarixiy ildizlariga qaytish va yangi taraqqiyot yo'liga kirish jarayonlari boshlandi.

Mustaqillikdan keyingi asosiy islohotlar

Mustaqillikdan keyingi asosiy islohotlar

Mustaqillikka erishilgach, O'zbekiston iqtisodiy, siyosiy va ijtimoiy sohalarda keng ko'lamli islohotlarni amalga oshirishni boshladi. Ushbu islohotlar mamlakatning barqaror rivojlanishi va xalq farovonligini oshirishga qaratilgan bo'lib, quyidagi asosiy yo'nalishlarni qamrab oldi:

Siyosiy islohotlar

O'zbekiston mustaqillik e'lon qilinganidan so'ng, mustahkam davlat boshqaruv tizimini shakllantirish va demokratik institutlarni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratdi. 1992-yil 8-dekabr kuni qabul qilingan O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi davlat tuzilishini, fuqarolik jamiyatining asoslarini va inson huquqlarini kafolatlash tizimini

belgilab berdi. Shuningdek, siyosiy partiyalar erkin faoliyat yuritish imkoniga ega bo'ldi va saylov tizimi mustahkamlandi.

Iqtisodiy islohotlar

Iqtisodiyot sohasida bozor munosabatlariga asoslangan tizim yaratish maqsadida bir qator muhim qadamlar qo'yildi:

- Davlat mulkini xususiylashtirish va tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash dasturlari ishlab chiqildi.
- Qishloq xo'jaligida dehqon va fermer xo'jaliklari tashkil etildi, yer egalik huquqi mustahkamlandi.
- Bank-moliya tizimi isloh qilinib, milliy valyuta – so'm joriy etildi (1994-yil).
- Xorijiy investitsiyalar jalb qilinib, sanoat va infratuzilma rivojlantirildi.

Ijtimoiy va madaniy islohotlar

Ijtimoiy sohalarida ham tub o'zgarishlar amalga oshirildi:

- Ta'lim tizimi tubdan isloh qilinib, yangi milliy dasturlar ishlab chiqildi va oliy ta'lim muassasalari tarmog'i kengaytirildi.
- Sog'liqni saqlash tizimida xususiy sektor rivojlantirilib, zamonaviy tibbiy xizmatlar joriy etildi.
- Milliy madaniyat va an'analarni tiklash, o'zbek tilining davlat tili sifatidagi mavqeini mustahkamlash borasida qator ishlar amalga oshirildi.

Xalqaro hamkorlik

Mustaqillikning ilk yillaridan boshlab O'zbekiston xalqaro maydonda o'z o'rnini mustahkamlashga kirishdi:

- 1992-yilda Birlashgan Millatlar Tashkilotiga a'zo bo'ldi.
- Mustaqil tashqi siyosat yuritib, qo'shni davlatlar va xalqaro tashkilotlar bilan diplomatik aloqalarni kengaytirdi.
- Transport va logistika infratuzilmasini rivojlantirish orqali xalqaro savdoda faol ishtirok eta boshladi.

Mustaqillikning O'zbekiston taraqqiyotidagi o'rni

Bugungi kunga kelib O'zbekiston mustaqillik yillarida siyosiy, iqtisodiy va madaniy jihatdan katta yutuqlarga erishdi. Mamlakat xalqaro maydonda o'z o'rnini mustahkamladi, yangi tashabbuslarni ilgari surdi. Xususan:

- Mustaqil tashqi siyosat yuritilib, dunyo davlatlari bilan yaqin hamkorlik o'rnatildi.
- Iqtisodiy rivojlanish strategiyalari ishlab chiqilib, investitsiyalar jalb qilindi.
- O'zbek milliy madaniyati va an'analarini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratildi.
- Yangi ta'lim tizimi joriy etilib, milliy kadrlar tayyorlandi.
- Hududiy infratuzilma rivojlantirilib, transport va energetika sohalarida islohotlar amalga oshirildi.

- Ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlash va aholining turmush darajasini oshirishga qaratilgan chora-tadbirlar amalga oshirildi.

Xulosa

O'zbekiston Respublikasining mustaqillikka erishish jarayoni murakkab, lekin zaruriy tarixiy bosqich edi. Mamlakat mustaqillikka erishganidan keyin, uni mustahkamlash va rivojlantirish yo'lida keng ko'lamli islohotlarni amalga oshirdi. Davlat boshqaruv tizimi qayta shakllantirildi, yangi huquqiy va iqtisodiy asoslar yaratildi, milliy manfaatlarni himoya qiluvchi tashqi siyosat shakllantirildi. Shuningdek, ijtimoiy sohalar rivojlanib, ta'lim, madaniyat va sog'liqni saqlash tizimlari isloh qilindi.

Bugungi kunga kelib, O'zbekiston barqaror taraqqiyot yo'lidan bormoqda. Iqtisodiy o'sish strategiyalari ishlab chiqilib, investitsiyalar jalb qilindi. Xalqaro maydonda mamlakatning mavqei mustahkamlanib, dunyo davlatlari bilan yaqin hamkorlik o'rnatildi. Mustaqillik yillarida erishilgan yutuqlar nafaqat iqtisodiy va siyosiy, balki ijtimoiy va madaniy jihatlarni ham qamrab olgan bo'lib, ularning barchasi davlatning yanada rivojlanishiga xizmat qilmoqda.

O'zbekiston mustaqillikka erishganidan keyingi davrda erishilgan yutuqlar, amalga oshirilgan islohotlar va jahon hamjamiyatidagi o'rni shuni ko'rsatmoqdaki, mustaqillik nafaqat tarixiy zarurat, balki mamlakat kelajagini belgilab beruvchi muhim omil bo'lib xizmat qildi. Kelgusida ham O'zbekiston demokratik tamoyillar asosida rivojlanib, xalq farovonligini oshirishga qaratilgan siyosatni davom ettirishi muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Karimov I.A. O'zbekiston mustaqillikka erishish ostonasida. – Toshkent: O'zbekiston, 2011.
2. Abdurahmonov Q. O'zbekiston tarixi. – Toshkent: Sharq, 2020.
3. G'ulomov E. Mustaqillik yillarida O'zbekiston iqtisodiyoti. – Toshkent: Fan, 2018.
4. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent, 1992.
5. Saidov A. O'zbekistonning xalqaro munosabatlari. – Toshkent: Universitet, 2022.
6. Yusupov M. O'zbekiston mustaqillik yillarida. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2019.